

Evropski ekonomisti za alternativno ekonomsko politiko v Evropi

- EuroMemo skupina -

Evropska integracija na razpotju:

Demokratsko prizadevanje za stabilnost, solidarnost in družbeno pravičnost

– EuroMemorandum 2012 –

Povzetek

Poglabljanje krize v Evropski uniji

Kriza evroobmočja ogroža prihodnost evropske integracije, toda namesto, da bi evropska administracija kritizirala moč finančnih institucij, ki so krizo povzročile, je vsilila programe fiskalne strogosti Grčiji in drugim perifernim državam evroobmočja, razvila centralizirane politike in ukazala skrajno restriktivno fiskalno disciplino v vseh državah članicah, kar predstavlja tveganje in spodkopavanje demokratične legitimnosti Evropske unije (EU).

Restriktivni fiskalni ukrepi so v Evropi povzročili pešanje povpraševanja in ekonomske prognoze za leto 2012 nakazujejo dejansko stagnacijo, ki bo poslabšala položaj evropskih deficitnih držav pri servisiranju njihovega dolga. Na vrhovni konferenci evroobmočja so se oktobra 2011 odločili, da se mora grški dolg znižati za 50%, toda panika, ki so jo s prodajo povzročili lastniki obveznic, se je okrepila in vplivala tudi na večje države, vključno Italijo in Španijo.

Programi fiskalne strogosti so v vzhodnoevropskih državah (Latvija, Romunija in Madžarska) in v periferiji evroobmočja (Grčija, Portugalska in Irska) pripeljali do zelo resne recesije in glavne fiskalne reze so spremljale zahteve po privatizaciji in po deregulaciji trgov dela.

Evropske jugovzhodne sosedne in Turčijo, ki so bile večinoma odvisne od kapitalskih tokov, je kriza prav tako hudo prizadela. Slednje je, podobno kot države severne Afrike, EU močno spodbujala k odpiranju njihovih gospodarstev.

Gospodarski rasti v evropskih državah, še posebej v Nemčiji, je koristil preobrat v svetovni trgovini od leta 2010, toda skupno s presežkom ustvarjenim na Kitajskem in Japonskem, le-ta prispeva k nevarnemu poglabljanju svetovnih neravnovesij. Nizke obrestne mere v Evropi in zlasti v ZDA, so vodile k nestabilnosti prilivov kapitala v številne srednje razvite države, pospešile so tudi rast deviznih tečajev.

Katastrofa v Fukušimi je spodbudila Nemčijo, da je ponovno postavila v ospredje program zmanjšanja jedrske energije, vendar ni sprožila širše reakcije v Evropi. Neuspehu konference v Kopenhagenu je sledil neuspeh EU pri oblikovanju primerne odgovora na področju klimatskih sprememb. Evropska kmetijska proizvodnja, ki temelji na zgrešenem modelu industrializacije, ima v EU negativne družbene in okoljske vplive in spodkopava sposobnost razvijajočih se držav, da bi se same prehranjevale.

Napačne politike vodijo do napačnih posledic - Kritika evropske politike

Evropska unija ni uspela oblikovati primerne odgovora na krizo evroobmočja. Predlagane reforme v okviru Pakta o rasti in stabilnosti (Growth and Stability Pact) so osnovane na zmotnem stališču, da bodo ob omejitvi deficitov javnega sektorja tržne sile zagotovile uravnotežen razvoj. Pred krizo je imela Nemčija zelo visok presežek v mednarodni menjavi, medtem ko so visoke deficite v južni Evropi financirali s prilivi kapitala. Finančna kriza je leta 2008 pripeljala do ostrega padca osebne potrošnje in povzročila splošno povečanje državne potrošnje. Nova zakonodaja EU se nanaša na koordinacijo politik, toda osnovni poudarek je na nadzoru in splošnem skrbništvu na vseh področjih javne politike nad ekonomsko šibkejšimi državami.

Evropske banke, ki se soočajo z velikimi izgubami pri državnih obveznicah, so neposredno ogrožene s krizo evroobmočja. Toda banke so sprožile močne kampanije lobiranja proti finančnim reformam, in skromni predlogi, ki so se nanašali na izvedene finančne instrumente in glavne pogoje za banke, so uspešno zvedeneli. Evropska komisija je sicer predlagala uvedbo davka na finančne transakcije, toda le-ta izključuje devizne transakcije in mu ključne države nasprotujejo.

Kriza je razgalila različne proizvodne strukture v EU. Regionalne politike so se osredotočale na infrastrukturo in usposabljanje, industrijska politika pa ni bila deležna nobene pozornosti, neo-merkantilistično jedro okrog Nemčije namreč ne kaže nobenega zanimanja za njeno promocijo. Evropske politike težijo k utrditvi obstoječe evropske delitve dela in predlagane politike fiskalne strogosti v perifernih državah bodo stanje še nadalje poslabšale.

Sredozemska politika EU je bila postavljena pod vprašaj z aktualnimi upori v Tuniziji in Egiptu; čeprav je bila demokratizacija dobrodošla, ekonomski model, ki je vodil v razširjeno revščino in brezposelnost, ni bil postavljen pod vprašaj in EU nadaljuje s promocijo proste trgovine. Evropska sosedstva in širitvena politika je zašla v slepo ulico; pogajanja s Turčijo in državami bivše Jugoslavije so privedla do skromnega napredka in v številnih državah članicah EU obstaja precej obotavljanja glede nadaljne širitve.

Evropska trgovinska politika se je odločno obrnila v smer pogajanj o bilateralnih dogovorih o prosti trgovini, medtem ko hinavsko pritrjuje zaključkom trgovinskih pogajanj v Dohi. EU povečuje pritisk na afriško, karibsko in pacifiško skupino držav, da bi podpisale Sporazum o gospodarskem partnerstvu, ki zahteva obsežne obveznosti do odpiranja teh držav trgovini in investicijam iz EU.

EU je napačno sprejela vojaški koncept 'varnosti', da bi prekrila iluzorno pot iz odvisnosti od svetovnega trga energentov in surovin. Novi dokument Evropske komisije o kmetijski politiki predstavlja pomemben korak k politiki trajnostnega razvoja, toda kljub priznanju družbenega pomena kmetijskega dela, plačila ne bodo omejena na aktivne kmetovalce.

Krepitev demokracije in družbene pravičnosti v Evropi

Evropska centralna banka bi morala hitro reagirati na trgu vrednostnih papirjev evroobmočja, saj je kot posojilodajalec zadnje upanje, in tako preprečiti cikel padajočih cen in paničnih prodaj. Poleg tega je finančni sektor postal v zadnjih treh desetletjih prevelik in preveč vpliven, zato bi morali dramatično zmanjšati njegovo moč. Komericalno in investicijsko bančništvo je treba ločiti; spodbujati je treba hranilnice, banke javnega sektorja in druge neprofitne banke ter na ta način zagotoviti sredstva za družbeno in okoljsko pomembne investicijske projekte; investicijske banke, hedge sklade in privatne delniške sklade je treba ostro omejiti. Prepovedati bi morali večino izvedenih finančnih instrumentov ter z vsemi obveznicami trgovati na javno pregleden način. Uvesti je treba davek na finančne transakcije in ustanoviti evropsko bonitetno agencijo, ki bi bila v javni lasti.

Obstoječa raven javnega dolga, še posebej v Grčiji, je nesprejemljiva. Revidiranje dolga, kakor so ga prvotno zasnovali v Ekvadorju, bi moralo opredeliti, kateri dolgovi so legitimni in katere institucije bi nosile breme odpisov. V državah z zelo visokim javnim dolgom je treba znižanje doseči tudi z uvedbo davkov za zelo bogate. Da bi preprečili špekulacije v škodo šibkih držav, bi morale države evroobmočja zamenjati preostale državne obveznice za evro obveznice, za katere bi skupno jamčile.

Skupno monetarno politiko bi morala spremljati skupna fiskalna politika, kar naj bi vodilo k promociji polne zaposlenosti na osnovi dobrega dela. Programi fiskalne strogosti bodo le še otežili odplačevanje dolgov in vladam s primarnim deficitom je treba zagotoviti sredstva za pospešitev rasti. Neizogiben je močan program javnih investicij, še posebej v perifernih državah evroobmočja. Financiranje bi omogočala Evropska investicijska banka, ki je že sedaj pooblaščen za izdajo obveznic. Namesto enostranskega zmanjševanja javnih izdatkov, je treba preokreniti dolgoročen trend zniževanja davkov na visoke dohodke. Ustavni prepovedi proračunskih deficitov ni treba uvesti, ker so nevarno restriktivne.

Usklajena evropska politika uravnavanja plač bi zagotovila preobrat splošno razširjenega zniževanja deleža plač v nacionalnem dohodku in plače v državah z nizkim dohodkom bi se začele približevati

tistim v državah z višjim dohodkom. Uvesti bi bilo treba skrajšanje normalnega delovnega časa, na 30 ur tedensko, s čimer bi znižali brezposelnost in prispevali k izgradnji takšne družbe, kjer v življenju ljudi ne bi prevladovalo le delo za zaslužek.

Namesto programov fiskalne strogosti bi potrebovali programe, ki bi reševali osnovne strukturne probleme današnjega kapitalizma. Privatizacija je bila neučinkovita, saj je vodila v dvotirni zdravstveni sistem, ponovno bi morali uveljaviti pomen javnih storitev. Strategija nizkih plač, domnevno nemenjena povečanja konkurenčnosti v razvijajočih regijah, je bila popolnoma zgrešena. Namesto tega bi moral razvoj temeljiti na uvedbi moderne tehnologije in evropska strukturna sredstva bi morala spodbujati razvoj naprednih in produktivnih sektorjev. Države članice bi morale znižati uvoz, da bi zmanjšale zunanjetrgovinsko neravnotežje in sočasno razvijati uporabo obnovljivih energetskih virov. Kooperative in socialna podjetja bi lahko igrala pomembno vlogo pri integraciji ekonomskih in družbenih ciljev s promocijo lokalne proizvodnje in potrošnje. Koncept fleksibilne varnosti je povzročil rast negotovih oblik zaposlovanja, zato bi morali ponovno vzpostaviti in okrepiti vse pravice iz delovnega razmerja. Sprejeti je treba ukrepe, ki bi zagotovili, da se podjetja ne bi mogla več izgovarjati na pritisk na konkurenčnost iz drugih držav EU ter s tem opravičevati zniževanje plač in poslabšanje delovnih pogojev.

EU bi se morala ukvarjati z asimetrijo v odnosih s sosednjimi državami s sprejemanjem sporazumov o širitvi, ki bi bili naklonjeni sosednjim državam. Prosto trgovino bi morali opustiti v korist sektorsko urejenih sporazumov z zelo dolgim prehodnim obdobjem. Sosednje države bi morale obdržati politični prostor, potreben za okrepitev njihovih proizvodnih struktur in pomoč EU bi morala biti usmerjena v promocijo industrijskega razvoja.

Namesto svoje merkantilistične izvozno orientirane strategije, bi morala EU povečati domače povpraševanje in s tem povečati potrošnjo uvoženega blaga in storitev. Prevladujoč model WTO z bilateralnimi sporazumi o prosti trgovini je treba opustiti in tako upoštevati nesorazmerja med državami. Kmetijske subvencije, ki izkrivljajo trgovino, je treba postopno ukiniti. Zahteve trgovinskih partnerjev po liberalizaciji javnih storitev je treba opustiti. Razvojne politike bi morale biti preusmerjene v podporo raznovrstni domači ekonomiji, v razvijajočih državah je treba spodbujati razvoj državnih kapacitet.

EU bi lahko pomembno prispevala k napredku trajnostnega razvoja, če bi koordinirala iniciative držav članic EU za Rio II leta 2012. Iniziative bi vključevale mednarodni program zelenih služb ter povezavo med ekološkimi in družbenimi zadevami skupno z energetskim varčevanjem. Spremeniti je treba skupno kmetijsko politiko, da bi dosegli kompromis med političnimi zahtevami glede prehranjevanja Evropejcev z visoko kakovostno hrano in dosegljivo po nizkih cenah; obdržati bi morali aktivne ekološke kmetijske pridelovalce na deželi in pomagati pri pravični izmenjavi kmetijskih proizvodov z ostalim svetom.

Celoten tekst EuroMemoranduma se nanaša na razprave in prispevke, predstavljene na 17. konferenci o alternativni ekonomski politiki v Evropi, ki jo je med 16. in 18. septembrom 2011 na Dunaju (Avstrija) organizirala EuroMemo skupina.

Če želite prejeti celoten tekst **EuroMemoranduma 2012**

Evropska integracija na razpotju

Demokratsko prizadevanje za stabilnost, solidarnost in družbeno pravičnost

prosimo, da pošljete e-mail na: euromemo@uni-bremen.de

Za več informacij o EuroMemo skupini nas prosimo kontaktirajte ali si oglejte našo spletno stran:

www.euromemo.eu